

Tadeusz Trębacz

Perspektywy rozwoju miasta Leżajska jako ośrodka pielgrzymkowego

Wbieżącym roku obchodzimy wspaniały jubileusz 400-lecia obecności obrazu Matki Bożej Pocieszenia w Leżajsku, 390. rocznicę przybycia OO. Bernardynów i 70-lecie podniesienia kościoła ojców Bernardynów do godności Bazyliki Mniejszej. Są to wydarzenia o dużym ładunku przeżyć emocjonalnych i wzruszeń. Czujemy się szczęśliwi, że to nam Bóg, czas i historia dały możliwość uczestniczenia w tym niezwykłym jubileuszu i w tych tak wspaniałych uroczystościach. W roku ubiegłym uroczystość obchodziliśmy rocznicę 600-lecia uzyskania praw miejskich przez nasze miasto. Władze samorządowe wspólnie z przedstawicielami Kościoła Katolickiego uroczystości te przygotowały i przeprowadziły w sposób budzący szacunek i uznanie środowiska lokalnego, mieszkańców miasta i zaproszonych bardzo licznie dostojnych gości. Potwierdziła się stara prawda, że wspólne działania i podejmowane inicjatywy przez lokalne władze samorządowe, przy dużym zaangażowaniu i pomocy ze strony Kościoła, przynieść mogą duże wzruszenia duchowe i wymierne efekty materialne. Do trwałych i wymiernych efektów obchodów 600-lecia uzyskania praw miejskich zaliczyć należy:

- wydanie dzieła pt. *Dzieje Leżajska*. Jest to praca zbiorowa pod redakcją profesorów Krzysztofa Baczkowskiego i Józefa Półciartka,
- Album *Ziemia Leżajska* autorstwa Józefa Ambrozowicza,
- wydanie reprintu z 1929 r. pt. *Pamiętnik Kościoła i Klasztoru Ojców Bernardynów w Leżajsku* autorstwa O. Bogdalskiego,
- pracę O. dr. Efrema Obruśnika pt. *Początki Sanktuarium Leżajskiego*,
- pracę mgr. Kazimierza Kuźniara pt. *Historia herbu miasta Leżajska*.

Do trwałych efektów zaliczyć należy pomnik fundatora praw naszego miasta Władysława Jagiełły, który upiększa dziś rynek i który wykonany został przez leżajszczanina, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku Mariusza Kulpę.

W roku obchodów 600-lecia uzyskania praw miejskich przez Leżajsk miasto nasze nawiedzone zostało przez relikwie św. Jana z Dukli. By upamiętnić to wydarze-

nie, Rada Miasta podjęła stosowną uchwałę o nadaniu jednej z nowo budowanych ulic jego imienia.

1. Dotychczasowy dorobek Leżajska oraz główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego Leżajska do roku 2000

Leżajsk jest jednym z najstarszych miast Polski południowo-wschodniej. Pierwsza udokumentowana historycznie wzmianka pochodzi z 1354 r. Przez cały wiek XIV należał do dóbr królewskich. W końcu XIV w., a konkretnie w 1397 r., mocą odpowiedniego dokumentu wystawionego w Radomiu król Władysław Jagiełło nadał mu prawa miejskie. Postępujący rozwój miasta hamowały od końca XV w. wyniszczające najazdy Tatarów i Watahów. W związku z tym Jagiellonowie – Aleksander i Zygmunt I Stary – wspomagali gospodarczo miasto, + nadając mu kolejne przywileje i zwalniając okresowo od niektórych ciężarów. Decydujący o losach miasta okazał się najazd Tatarów z 1524 r. Zostało ono wtedy zupełnie zniszczone. Po tych tragicznych wydarzeniach król Zygmunt I Stary wydał we Lwowie 23 września 1524 r. dokument, na mocy którego przeniósł Leżajsk z nad Sanu na dzisiejsze, bardziej obronne miejsce, nadając mu jednocześnie nazwę Leżajsk Zygmuntowski. Przeniesienie miasta i przywileje zagwarantowane jego mieszkańcom wpłynęły na jego szybki rozwój. W roku 1578 Leżajsk liczył 1120 mieszkańców i działało tu około 50 warsztatów rzemieślniczych. Okresem niepomysłnym dla rozwoju miasta były najazdy Szwedów w latach “potopu”. W wyniku pierwszego rozbioru Polski w 1772 r. Leżajsk przeszedł pod panowanie austriackie, a ostatni starosta leżajski, Józef Potocki, uzyskawszy zgodę władz zaborczych, przeniósł siedzibę starostwa do Łańcuta.

W 1809 r. wojska Księstwa Warszawskiego, dowodzone przez księcia Józefa Poniatowskiego, wkroczyły do miasta, jednak miastem zawiądnęli ponownie Austriacy. Odtąd Leżajsk stał się prowincjonalnym miasteczkiem bez znaczenia gospodarczego. Duże znaczenie dla niego miało wybudowanie w latach 1896-1900 linii kolejowej łączącej Leżajsk z Przeworskiem i Rozwadowem.

W czasie I wojny światowej przez miasto przechodziły wojska austriackie, niemieckie i rosyjskie. Nad Sanem toczyły się bitwy, a to pociągało za sobą pożary, zniszczenia i śmierć wielu mieszkańców. Również II wojna światowa przyniosła znaczne straty. Wymordowano niemal wszystkich Żydów, a 25 maja 1943 r. okupant niemiecki dokonał pacyfikacji miasta. W jej wyniku rozstrzelanych zostało 43 mieszkańców. Zakończenie wojny i odzyskanie niepodległości stworzyły nadzieję na odbudowę i rozwój gospodarczy miasta. O sprawach tych będzie mowa dalej.

Leżajsk jest miastem posiadającym wiele interesujących zabytków, które stanowią ozdobę miasta. Do najstarszych należy kościół parafialny pw. Trójcy Świętej i Wszystkich Świętych. Parafia założona została w 1400 r. przez Władysława Jagiełłę. Obecny kościół parafialny powstał około 1616 r. w stylu późnego renesansu z bardzo ciekawymi elementami wewnątrz, a szczególnie bardzo ciekawym ołtarzem, który aktualnie poddany został gruntownej renowacji. Perłą zabytków miasta jest

jednak zespół kościoła i klasztoru OO. Bernardynów, który powstał w latach 1618-1628 z fundacji Łukasza Opalińskiego, marszałka nadwornego, późniejszego marszałka wielkiego koronnego, starosty leżajskiego i jego żony Anny. Znajdują się tu wspaniałe barokowe organy, jedne z największych w Europie. Od wielu lat w Bazylice OO. Bernardynów w miesiącach letnich odbywa się Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej. Ten bezcenny skarb naszej narodowej kultury, leżajskie organy, rozbrzmiewają w ramach festiwalu muzycznego w Łąćcu, można je usłyszeć podczas licznych prezentacji dla wycieczek. Tutaj dokonuje się licznych nagrań płytowych dla radia i telewizji.

W kompleksie klasztornym zlokalizowane jest Muzeum Prowincji Ojców Bernardynów, które istnieje od 1971 r. Muzeum cieszy się zainteresowaniem naukowców z kraju i z zagranicy, a także licznych pielgrzymów przybywających do leżajskiego Sanktuarium. Do cennych zabytków zaliczyć można dawną cerkiew parafialną greckokatolicką pw. Zaśnięcia N P Marii, która powstała w latach 1828-1832 i aktualnie pełni rolę kościoła filialnego rzymskokatolickiego. Na terenie miasta istnieje cmentarz żydowski, na którym znajduje się grób cadyka Elimelecha, corocznie licznie odwiedzany przez Żydów. W roku bieżącym w miesiącu marcu grób cadyka, a tym samym i Leżajsk odwiedziło ponad 3,5 tys. Żydów z całego świata. Liczącym się zabytkiem jest Ratusz, obecnie siedziba Urzędu Miasta. Wymieniłem tylko najważniejsze zabytki w Leżajsku zlokalizowanych jest wiele innych, godnych pokazania pielgrzymom i turystom przybywającym do tego grodu. Leżajsk położony jest w północno-wschodniej części województwa rzeszowskiego w odległości 46 km od Rzeszowa. Przez Leżajsk przebiega droga krajowa Jarosław–Stalowa Wola–Sandomierz, a do najbliższego przejścia granicznego w Medyce jest około 80 km. Przez Leżajsk przebiega linia kolejowa, która łączy ważne stacje węzłowe Przeworsk–Rozwadów. Dobra sieć komunikacyjna miała duży wpływ na rozwój gospodarczy miasta i okolic.

2. Osiągnięcia i perspektywy dalszego rozwoju Leżajska

Leżajsk jest miejscowością o dużym potencjale przemysłowym. Jest trzecim co do wielkości ośrodkiem przemysłowym w gminie. W okresie przedwojennym w mieście, liczącym wówczas około 6 tys. Mieszkańców, istniał zaledwie jeden zakład produkcyjny – tartak, a ludność utrzymywała się głównie z rzemiosła i handlu. W okresie powojennym powstało wiele zakładów produkcyjnych, usługowych i handlowych. Powstawały zakłady przemysłowe głównie w branżach proekologicznych, tj. rolno-spożywczej, maszynowej i lekkiej. Zlokalizowanie wszystkich zakładów w dzielnicy przemysłowej zminimalizowało ich uciążliwość dla mieszkańców miasta i środowiska naturalnego. Największych i najbardziej nowoczesnych zakładów przemysłowych wybudowanych kolejno w okresie powojennym należą: Zakłady Przemysłu Tytoniowego, Zakłady Silikatowe, Fabryka Maszyn, Zakład Konstrukcji Stalowych Instal, Zakłady Dziewiarskie, Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego „Hortex” i Zakłady Pivowarskie. Część z nich stwarza duże możliwości zarobkowe okolicznym plantatorom owoców i warzyw, tytoniu oraz surowców do produkcji piwa. Niektóre z tych

zakładów zostały sprywatyzowane i ich kondycja finansowa jest dobra, co stwarza dobre perspektywy na przyszłość. W liczącym dziś prawie 15 tys. mieszkańców mieście prawie 6,5 tys. jest czynnych zawodowo. Powierzchnia miasta wynosi 20,3 km², a liczba ludności w Leżajsku według prognoz w 2000 r. ma wynosić ponad 16 tys. Do ważniejszych obiektów i zadań zrealizowanych na terenie miasta Leżajskiego w minionym okresie zaliczyć można:

- 1) w oświacie – oddano do użytku obiekty Technikum Mechanicznego, Zespołu Szkół, Szkołę Muzyczną, Szkołę Podstawową Nr 3 wraz z internatem i salą gimnastyczną, dwa przedszkola i żłobek. Rozbudowano obiekt Szkoły Podstawowej Nr 1. Zakończono również rozbudowę obiektów Zespołu Szkół Zawodowych. Koszt rozbudowy wyniósł 27 mln starych złotych. Dzięki zrealizowaniu tych inwestycji było możliwe stworzenie nowych kierunków kształcenia dla młodzieży: elektronicznego, elektrotechnicznego i samochodowego. Aktualnie w trakcie realizacji jest budowa pełnowymiarowej hali sportowo-widowiskowej.
- 2) w służbie zdrowia – największym osiągnięciem było oddanie do użytku w 1980 r. Szpitala Miejskiego na 416 łóżek wraz z przychodnią specjalistyczną i obiektami towarzyszącymi. Szpital Miejski spełnia wymogi nowoczesnej placówki medycznej. Wybudowano również dwie przychodnie rejonowe oraz przychodnię chorób oddechowych.

Czynnikami mającym wpływ na rozwój wszystkich form budownictwa mieszkaniowego i poprawę warunków życia mieszkańców był rozwój infrastruktury technicznej i tak:

- 1) w zakresie wodociągów – wybudowano 5 studni głębinowych i 2 zbiorniki na wodę pitną, magistralną sieć wodociągową od zbiorników wyrównawczych do studni, wodociągi lokalne, do których podłączonych jest 80 % nieruchomości,
- 2) w zakresie kanalizacji – wybudowano kolektory kanalizacji sanitarnej A i B ze szpitala, kolektor sanitarny D, którym odprowadzane są ścieki z osiedla mieszkaniowego przy ul. Mickiewicza, miejską oczyszczalnię ścieków o wydajności 6900 m³ na dobę,
- 3) w zakresie ochrony środowiska – oddano do eksploatacji rejonowe wysypisko śmieci w Giedlarowej,
- 4) w zakresie gazyfikacji – wybudowano stację redukcyjno-pomiarową gazu przy ul. Sandomierskiej, podstację gazu przy ul. Jarosławskiej, gazociąg średnioprężny łączący te stacje, lokalną sieć gazową o długości 56 km, do której podłączonych jest 79 % nieruchomości,
- 5) w zakresie ciepłownictwa – wybudowano magistralę centralnego ogrzewania do kotłowni ZPOW „Hortex” o długości 3,3 km, wymiennikownię centralnego ogrzewania przy ul. Br. Śniadeckich, sieć centralnego ogrzewania na osiedlu mieszkaniowym przy ul. Mickiewicza. Dostawa energii cieplnej z kotłowni ZPOW „Hortex” pozwoliła na likwidację kilku uciążliwych dla środowiska kotłowni tymczasowych.

Dynamicznie rozwijało się budownictwo wielo- i jednorodzinne. Na osiedlu przy ul. Mickiewicza oddano do użytku w latach 1969-1989 22 bloki mieszkalne składające się z 2103 mieszkań, w tym trzy bloki komunalne i cztery zakładowe. Zorganizowane budownictwo jednorodzinne realizowane było na osiedlach domków jednorodzinnych Podklasztor 1 i 2, Opalińskiego, Chałupki, Matejki i Witosa.

Na wymienionych osiedlach wybudowano łącznie około 600 domków jednorodzinnych. Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa oddała do użytku trzy bloki mieszkalne przy ul. Klasztornej, składające się z 60 mieszkań. Zakłady Przemysłu Tytoniowego wybudowały blok mieszkalny przy ul. Żeromskiego oraz rozbudowały istniejący przy zakładzie blok mieszkalny.

W zakresie kultury fizycznej i sportu przekazano do eksploatacji zmodernizowany stadion sportowy, wielofunkcyjny zbiornik wodny na potoku Jagoda, cztery kompleksy obiektów do gier małych oraz cztery place do gier i zabaw.

W zakresie infrastruktury społecznej wybudowano kilka ważnych dla funkcjonowania organizmu miejskiego obiektów, tj. budynek poczty i telekomunikacji wraz z nowoczesną centralą telefoniczną, która praktycznie rozwiązała w naszym mieście sprawę telefonizacji, budynek banku i Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, budynek Miejskiego Zakładu Komunalnego, obiekty SKR, Spółdzielni „Jutrzenka”, Cepelii oraz Cechu Rzemiosł Różnych i MDK.

Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej oraz dogodne położenie komunikacyjne sprawiły, że Leżajsk pełni funkcję centrum administracyjnego, kulturalno-oświatowego i handlowego dla okolicznych miejscowości. Na terenie miasta funkcjonują takie jednostki i organizacje, jak Urząd Rejonowy, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Rejonowa Komenda Policji, Rejonowa Komenda Straży Pożarnej, Rejonowy Urząd Pracy, Urząd Skarbowy, Terenowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna, Szpital Miejski, Zakład Ubezpieczeń, Spółdzielnia Mieszkaniowa, a także wymienione wyżej placówki oświatowo-wychowawcze i kulturalne.

Położenie miasta u zbiegu granicy dawnych województw: zamojskiego, przemyskiego i tarnobrzemeskiego, jego walory krajobrazowe, duża liczba cennych obiektów zabytkowych oraz wymienionych wyżej instytucji i jednostek sprawiają, że Leżajsk jest miastem licznie odwiedzanym przez rzesze turystów, pielgrzymów i melomanów. W odległości około 10 km od Leżajska znajdują się Zakłady Chemiczne „Organika” w Nowej Sarzynie oraz Zakład Doświadczalny „Sylikony”.

Z powyższego zestawienia wynika, że w wielu dziedzinach osiągnięto stan zbliżony do optymalnego, dotyczy to zwłaszcza bazy lokalowej szkół i przedszkoli, a także ochrony środowiska.

Miasto Leżajsk przez okres 20 lat było siedzibą powiatu i posiada w tej mierze bogate doświadczenie i duże osiągnięcia. Przygotowywana przez Rząd RP reforma ustrojowa Państwa stwarza potencjalne możliwości do tworzenia silnych ekonomicznie jednostek samorządowych drugiego szczebla. Mając na uwadze właściwe zaspokajanie zbiorowych potrzeb społeczności lokalnych, wydaje się nam, że cel ten moż-

na by osiągnąć poprzez utworzenie silnego powiatu leżajskiego, w skład którego winny wejść następujące gminy: Leżajsk, Grodzisko Dolne, Kuryłówka i Nowa Sarzyna. Życie przynosi jednak nowe wyzwania. Żeby im sprostać, opracowano projekt strategicznych kierunków rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego miasta do roku 2000. Przy opracowaniu tego dokumentu uwzględniono prognozy demograficzne, wynikające z założeń miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta, potencjał produkcyjny miejscowych zakładów pracy, stopień bezrobocia, opisany wyżej stan infrastruktury społecznej i technicznej oraz stan środowiska naturalnego. Realizacja tego programu powinna przyczynić się do dalszej poprawy warunków życia mieszkańców miasta oraz wzrostu zaufania społeczności lokalnej do nowo wybranych władz samorządowych. Jako naczelną zasadę działania władz miejskich uznano utrzymywanie stałej więzi ze społeczeństwem. Przewodniczący Rady Miasta, Burmistrz Miasta, jego zastępca biorą udział we wszystkich spotkaniach radnych Rady Miasta z wyborcami, w celu wysłuchiwania ich uwag i postulatów oraz informowania ich o podejmowanych działaniach na rzecz społeczno-gospodarczego i kulturalnego rozwoju miasta. Dużą wagę przywiązuje się do nawiązywania właściwej współpracy z miejscowymi zakładami pracy, bez względu na formę własności, w celu ich udziału i pomocy w rozwiązywaniu problemów ogólnomiejskich. Zadaniem o strategicznym znaczeniu będzie aktywna walka z bezrobociem poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w istniejących zakładach oraz w obiektach zakładów zlikwidowanych, organizację prac inwentaryzacyjnych i robót publicznych, pomoc bezrobotnym podejmującym samodzielną działalność gospodarczą.

Dokumentem o istotnym znaczeniu dla rozwoju miasta będzie niewątpliwie nowa edycja miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta. Nowego opracowania wymagają programy ogólne budowy wodociągów i kanalizacji, gazyfikacji i ciepłownictwa miasta. Biorąc pod uwagę ilość rodzin oczekujących na przydział mieszkań, ważnym zadaniem będzie wyznaczenie granic terenów pod skoncentrowane budownictwo wielo- i jednorodzinne. Ważnym zadaniem jest zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji socjalnej i mieszkaniowej, a także stworzenie warunków do realizacji zaległych wyroków sądowych, nakazujących opróżnienie dotychczasowych mieszkań niektórym rodzinom. Zasadniczym jednak zadaniem dla przyszłych władz jest doprowadzenie do końca spraw związanych z budową obwodnicy i odciążenie ruchu kołowego na trasie Stalowa Wola-Jarosław, przebiegającej przez Leżajsk. Istnieje koncepcja i prowadzone są rozmowy w tym celu, aby odcinek długości ponad 12 km, tj. od przejazdu kolejowego od strony Sarzyny, za szpitalem, pomiędzy centrum miasta a Giedlarową i wylotem za Wierzawicami, wprowadzić do realizacji. Jest to zadanie bardzo kosztowne. Jednak fakt, że droga Stalowa Wola-Jarosław jest drogą państwową, daje nadzieję, że zostanie ona wprowadzona do planu centralnego. Realizacja tej inwestycji nastąpiłaby za 3-4 lata.

Jest wiele innych problemów do rozwiązania w naszym mieście. Trzeba jednak powiedzieć parę słów o zamierzeniach władz miasta w rejonie „perły” Leżajskiej, czyli Bazyliki OO. Bernardynów. Władze miasta w miarę posiadanych możliwości

udzielały i udzielają wszechstronnej pomocy ojcom Bernardynom. Do sukcesów Rady i Zarządu Miasta zaliczyć należy uzyskanie od Ministerstwa Transportu znacznej kwoty na wykup dla potrzeb PKS bazy Spółdzielni Transportu Wiejskiego. Pozwoliło to Komisji Majątkowej, działającej przy Radzie Ministrów, zwrócić Klasztorowi znaczny teren znajdujący się tuż za murami. Na zwróconym terenie w niedługim czasie rozpoczęła się budowa „Domu Pielgrzyma” na 110 miejsc noclegowych. Wszystkie związane z tym dokumenty i formalności zostały już załatwione przez Urząd Miasta. Równocześnie miasto udzieli też niezbędnej w tym zakresie pomocy. Do sukcesów zaliczyć należy też wybudowanie nowoczesnych szaleatów w rejonie klasztoru. W planach władz miasta wiele miejsca zajmują też inne inwestycje w rejonie Bazyliki, takie jak:

- 1) budowa obok przychodni lekarskiej parkingu, który częściowo już funkcjonuje. W najbliższym czasie należy go poszerzyć i utwardzić. Będzie w całości finansowany przez miasto,
- 2) budowa parkingu na wysokości przychodni lekarskiej od strony Klasztoru. Nastąpi tu poszerzenie drogi w kierunku Nowej Sarzyny. Realizacja tego zadania rozpocznie się w IV kwartale br. Oddanie tego parkingu pozwoli na wyeliminowanie ruchu pojazdów z istniejącego parkingu tuż przy murach Bazyliki. Inwestycja ta finansowana będzie przez Dyрекcję Okręgową Dróg Publicznych w Rzeszowie i Urząd Miasta,
- 3) kolejny parking, na który posiadamy kompletną dokumentację i pozwolenie na budowę, zlokalizowany będzie przy ul. Klasztornej. Inwestycja ta zrealizowana będzie w roku następnym.
- 4) jako czwarty i ostatni parking realizowany przez miasto, lecz największy, zlokalizowany będzie przy drodze Leżajsk–Nowa Sarzyna przy wjeździe do szpitala. Parking ten docelowo pomieści kilkaset samochodów osobowych i ciężarowych.

Wszystkie te inwestycje mają na celu stworzenie wszechstronnych warunków dla przybywających do Bazyliki pielgrzymów i turystów. Zrealizowanie tych zamierzeń pozwoli, iż do tego Sanktuarium będzie mogło przybywać dużo więcej wiernych i melomanów, a to z kolei będzie miało korzystny wpływ na dalszy rozwój miasta.

W „Pamiętniku Kościoła i Klasztoru Ojców Bernardynów w Leżajsku” o. Czesław Bogdalski zapisał: *„Leżajsk to istna skarbnica przepięknych pamiątek, to źródło błogich sercu uczuć, wiodących do moralnego odrodzenia tych, którzy mieli to szczęście zwiedzenia tego sanktuarium narodowego. Leżajsk to wreszcie jeden z najwspanialszych tronów, jakie sobie Maria Królowa Korony Polskiej na naszej ziemi założyła, to obok Jasnej Góry, Ostrej Bramy i Kalwarii Zebrzydowskiej najbardziej obfite źródło Jej łask, darów i niepoliczonych cudów świadczonych narodowi naszemu”*.

Dzisiaj w tak uroczystej chwili i przy okazji wspaniałych rocznic stwierdzić należy, że miasto Leżajsk bez ojców Bernardynów, bez wspaniałej Bazyliki i szczególnie bez tych sławnych i podziwianych nie tylko w Polsce organów nie byłoby tak sławne. Do

tego cudownego miejsca każdego roku ciągną z najbliższych okolic, a nawet z całej Polski rzesze pielgrzymów i turystów, by podziwiać wspaniałą Obraz Matki Boskiej Pocieszenia zwanej też często Leżajską, by podziwiać sztukę i zabytki. Przybywają tu ludzie, by się w tym miejscu pomodlić, by prosić Chrystusa i Jego Matkę o potrzebne dla siebie, dla swoich bliskich i kraju łaski. Bezcenny skarb naszej narodowej kultury, leżajskie organy rozbrzmiewały i rozbrzmiewają podczas licznych festiwali i koncertów, można je usłyszeć w czasie prezentacji dla wycieczek.

Kończąc swoje wystąpienie w imieniu władz miasta i Zarządu Miasta chcę złożyć podziękowanie Ojcu Kustoszowi Franciszkowi Rydzakowi inicjatorowi tego sympozjum za zaproszenie. Składam podziękowanie wszystkim, którzy prezentowali swe wystąpienia. Mam nadzieję, że to spotkanie przyczyni się do jeszcze większego rozświetlenia naszego miasta.

Ojcu kustoszowi i braciom zakonnym składam najlepsze życzenia z okazji tych wspaniałych rocznic, które będą wielkim przeżyciem duchowym dla mieszkańców naszego miasta, okolic i przybywających tu pielgrzymów. Jednocześnie pragnę zapewnić, że istniejąca i rozwijająca się współpraca pomiędzy klasztorem O. Bernardynów i kościołem Farnym będzie umacniana dla dobra miasta i jego mieszkańców, a przede wszystkim wspólnoty religijnej.

The Prospects of the Development of the Town of Leżajsk as a Pilgrimage Centre

(SUMMARY)

This year we have celebrated the 400th anniversary of the presence of the picture of the Madonna of Consolation in Leżajsk and the 390th anniversary of the arrival of the Bernardine monks. Exactly seventy years have passed since the Bernardine church was declared Basilica Minor. Last year the town of Leżajsk celebrated the 600th anniversary of its location.

Leżajsk is a town with numerous monuments of the past, which add to its attractiveness. One of the oldest monuments is the parish church under the invocation of the Holy Trinity and All Saints. The parish was founded in 1400 by king Władysław Jagiełło. The present parish church was built around the year 1616 in the late Renaissance style. The interior is quite interesting, the most admirable element of it being an altar which recently has undergone complex restoration. However, a real pearl among the town's monuments is the Bernardine church and monastery, founded by a court martial Łukasz Opaliński, who was later to become the grand crown marshal and the starost of Leżajsk, and his wife Anna. The church was erected in the years 1618-1628. Inside, one can admire wonderful, Baroque organ, one of the biggest in Europe. For many years now, the International Organ and Chamber Music Festival has been held in the Bernardine Basilica in summer. The Leżajsk organ, the priceless treasure of Polish national culture sounds during the Music Festival in Łańcut. One can admire the unforgettable sound of the organ while visiting the Basilica. Numerous radio and television recordings are held here.

The Museum of the Bernardine Monks, opened in 1971 is located in the monastery itself. The museum is popular with scientists from Poland and abroad and also numerous pilgrims visiting the Sanctuary of Leżajsk. An old parish Orthodox church under the invocation of The Assumption of St. Mary which was built in the years 1828-1832 and presently is used as a Roman Catholic church, is one of precious historical monuments in Leżajsk. In the town

there is also an old Jewish cemetery, with the tomb of tzzaadik Elimelech, visited by hundreds of Jews every year. For example, this year more than 3,500 Jews from all over the world, have pilgrimized to the cadyk's tomb. The Town Hall, presently the seat of the Town Council, is another important relic of the past.

Leżajsk is a town of a big industrial potential. It is the third largest industrial centre of the region. Before the war in Leżajsk, then inhabited by about 6,000 people, there was only one production facility – a sawmill and the main source of the inhabitants' income were craftsmanship and trade.

After the war numerous plants as well as service and trade centres were opened. Besides agriculture, the region developed mainly pro-ecological branches of industry, such as food, metal and light industries. As all industrial plants were located in one industrial zone they were not burdensome for the inhabitants and the environment. Among the largest and most modern industrial plants built after the war one finds such well known companies as: Zakłady Przemysłu Tytoniowego (Tobacco Plant), Zakłady Silikatowe (Silicate Plant), Fabryka Maszyn (Engine Factory), Zakład Konstrukcji Stalowych Instal ("Instal" Steel Construction Plant), Zakłady Dziaziarskie (Textile Factory), Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego Hortex ("Hortex" Fruit and Vegetable Processing Plant) and the Leżajsk Brewery.

Due to the development of technical and social infrastructure as well as the favourable location Leżajsk is an important administrative, cultural, educational and commercial centre of the region.